

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 150 Lei

DESFIGURATUL

E în centrul Evangheliei și al existenței. E în centrul planului universal al Proniei divine. E obiectul problemei centrale pur și simplu, pentru că e în centrul însuși al dragostei lui Dumnezeu. Nu e greu de înțeles că marele mutilat, desfiguratul de care-i vorba, e omul însuși. Față de uimitoarele puteri ale ființei noastre lăuntrice, suntem în adevăr niște bieți desfigurați cari nu se cunosc. Pentru clarvăzători, e aici un fapt care nu suferă desmințire. Ne lipsește numai curajul de a ne vedea și de a recunoaște.

Problema omului lăuntric se pare că e marea descoperire a veacului. În lumea științifică, semnalul l-a dat cunoscuta carte a medicului Carrel. Ca motiv de întrebare, omul e astăzi o problemă peste tot vie, o problemă, am putea zice, care sângeră și țipă din toate laturile planetei ce ne poartă.

Marile culturi ale Asiei în fața ei au încremenit. Infricoșaii asceți ai Tibetului storc toate puterile din om ca s'o rezolve. E sigur că numai prin sistemul negativ, de nimicire a orice dorință, la care se opresc, n'o vor rezolva niciodată. Dar ce aprigă și emoționantă căutarea! Numai la marii însingurați creștini o mai întâlnim cu atâta foc. Cu ei ne aflăm însă în altă lume și respirăm alt văzduh.

Secole dearândul, omul n'a reprezentat o problemă pentru occident. Vorbesc de occidentul pozitivist, căci mai există și altul. Furat de mirajul științei în plină devenire, uluit de miracolele unei tehnice cu adevărat prodigioase, europeanul și-a uitat de omul din el. Grija lui se purta întreagă spre cunoașterea și stăpânirea forțelor naturii și numai după aceea spre îmbunătățirea așa ziselor condiții de existență.

Să îmbunătățești condițiile de viață pentru Cineva care, în fond, îți este un necunoscut, pentru Cineva, de nevoile reale ale căruia n'ai nici-o idee! Stranie îmbunătățire, în adevăr! Tragediile pe care le trăim astăzi arată clar până la ce punct îndestularea unor pretinse,

unor imaginare condiții de viață, reprezintă o îmbunătățire!...

Din fericire, de câțva timp asistăm la descoperirea emoționantă a omului lăuntric. Ecoul acestei descoperiri răsună azi ca o noutate răscolitoare în toată lumea științifică, până și la noi.

Unii oameni de știință au făcut descoperirea aceasta izbindu-se, într'o bună zi, întâmplător, de așa numitul „mesagiu al extremului orient“ (v. A. Dumitriu: Orient și occident). E poate cazul multora. Dar nu-i o cale deneapărată nevoie. Există pe toate plaiurile Europei o instituție modestă, reprezentată azi de niște umili urmași ai unui Nazarinean și ai unor Pescari din Galileia. Mulți se întreabă ce lucru interesant ar mai avea de așteptat dela o atât de străveche așezare. De douăzeci de veacuri însă, ea e singura instituție care a ținut mereu prezentă în Europa problema îmbunătățirii omului. Că cei mai mulți din gânditorii Europei, îi dătoresc ei interesul lor de azi pentru omul lăuntric, ea o știe, chiar atunci când beneficiarii nu vor s'o recunoască, dar, generoasă, cum ar putea să nu se bucure?

Rezultatele acestei întoarceri spre om încep să se vadă. Într'o carte de curând apărută, un tânăr om de știință român scrie: „În momentul de față se deschide un nou câmp de cercetări, vast ca și Universul exterior, care e omul lăuntric și căruia i-se acordă o importanță din ce în ce mai mare. Nu cunoaștem rezervorul imens de energii, ascuns în străfundurile ființei noastre și care explorat și pus în valoare, ar putea să ne schimbe fața făcându-ne după chipul și asemănarea Celui Perfect. Omul modern face impresia unui copil-zeu, posesor al unor forțe extraordinare, pe care le utilizează numai în scopuri ridicule. Acest decalaj, între ce poate și ce face un individ, este cauza tuturor dezastrelor ce s'au abătut asupra lumii“ (D. Dumitriu: Orient și occident).

Constatări și mai semnificative încă întâlnim la unul din marii gânditori de elită ai lumii,

convertit în ultima oră, după ce urmărise până la capăt și sub toate văzduhurile pământului, strădaniile omului de a se depăși launtric. În ultimul șir cu care sfârșește o carte celebră, iată cum își încheie el mărturisirea de credință în posibilitățile îmbunătățirii oamenilor, judecați după ceea ce a constatat el la cei mai aleși dintre ei: „Sub oblăduirea unei Forțe imense, Universul îmi apare ca o mașină a cărei rațiune de a fi e să producă ființe cu virtuți de dumnezei” (H. Bergson: Les deux sources).

Dar ar fi ușor pe dovedit că, astăzi, asemenea rostiri nu mai sunt glasuri răzlete.

Cu șasesprezece veacuri înainte, un ilustru episcop al Bisericii descoperise în om calități și mai cutezătoare încă. Iată câteva șire din spusele lui: „Omul, zice undeva acest sfânt părinte, omul care-i un nimic în lumea ființelor, omul care-i pulbere, iarbă, nimicnicie, de îndată ce-i adoptat ca fiu de Dumnezeu universului, se face apropiatul, intimul acestei Ființe a cărei desăvârșire și măreție sunt de așa fel că nu le putem nici vedea, nici auzi, nici înțelege.

„Ce mulțumiri vrédnice putea-vom găsi pentru atât de mare binefacere? Cu ce cuvânt, cu ce gând, cu ce avânt de minte vom preamări bogăția unui atare har?... ”

„Omul își depășește propria lui fire: din muritor se face nemuritor, din pieritor nestricăcios, din vremelnic etern, într'un cuvânt din om se face Dumnezeu. Invrednicit să se facă fiu al lui Dumnezeu cu adevărat, omul va purta în el demnitatea Tatălui său și bogăția tuturor bunurilor părintești.

„O dărnicie a prea bogatului Stăpân!... Cât sunt de mari darurile comorilor celor negraite!” (Sf. Grigorie din Nissa).

Față de această uimitoare viziune a omului împlinit, a omului realizat în toate resursele lui launtrice, noi oamenii obișnuiți părem doar umbre, sterpături, niște bieți desfigurați. Poate tăgădui aceasta numai cine nu înțelege nimic din ce se petrece astăzi în lume, numai cine n'a încercat niciodată să se cunoască.

Există, în mijlocul nostru, Cineva în stare să redea acestui desfigurat chipul lui cel autentic, Cineva în stare să rezolve această problemă crucială a culturii și vieții omenești de astăzi? Sau trebuie să așteptăm salvarea din altă parte?

Străbuna Casă duhovnicească a Europei, Biserica lui Dumnezeu întinde lumii îngrijorate uneltele de izbăvire, unelte garantate cu două mii de ani de încercări.

Mai întâi o cunoaștere justă a omului. Ființe complexe de carne și de spirit, voi oa-

menii — ne spune Ea — sunteți angajați în marea Ordine divină a unui dinamism spiritual care pornește din Dumnezeu și duce la Dumnezeu, și de aceea fiecare din voi poartă în inimă o comoară de Duh Sfânt.

În sprijinul ridicării noastre la nivelul Duhului, transfigurare abia începută aici pe pământ, definitivă numai în patria cerească, Biserica Domnului adoptă și consfințește apoi aceste trei avântări spirituale care prind și strunesc ființa noastră reală dela rădăcină, aceste trei nevoi simțite de omul de totdeauna:

a) fiind carne, trup, materie, — nevoia de a ne spiritualiza;

b) fiind în păcate, vinovați, penitenți, — trebuința de a ne curăți, de a ne purifica;

c) fiind grosolani, neștiutori, egoiști, rudimentari, copii, — trebuința de a ne crește, forma, desvolta, într'un cuvânt trebuința de a ne crea oarecum din nou cu adevărat.

În aceste trei lucrări stă toată asceza creștină.

Față de asceza budistă, pur negativă, atât de prețuită de unii, astăzi, dreptatea cere să recunoaștem de pe acum ascezei creștine, fără să intrăm în amănunte, cel puțin aceste două avantagii: caracterul ei pozitiv de cultură a calităților umane, alături de cel negativ de mortificare și, în acelaș timp, și faptul că ea se desfășură într'un univers de iubire și de optimism creator, într'un climat pregătitor de Înviere.

Nu-i oare aici, în radice, tot ce trebuie astăzi Europei, lumii, fiecăruia din noi? Am putea arăta, cu date, că nu altceva se așteaptă dela cultura omului launtric.

Dar mai este ceva capital. În asceza creștină nu ne luptăm singuri. Și aici e încă un punct deosebit față de asceza budistă care contează numai pe om. Cum sta, la Cina cea de Taină, Domnul încins cu fota și ingenunchiat în fața Apostolilor ca să le spele picioarele, El Stăpânul, așa stă de față harul, în nevăzutul care ne înconjoară, gătit să ne vină în ajutor, să ne servească. „El n'a venit să fie servit, ci să servească”. Așteaptă doar să fie chemat cu încredere și urmat cu energie.

Am ținut să stărui asupra ceastor deosebiri, pentru că încep să fie și la noi scriitori care par să cunoască mai bine budismul decât comorile credinței în care s'au născut.

Am fost martor odată la un schimb de cuvinte deosebit de interesant. Era în casa unui creștin din Capitală și printre invitați, se aflau ofițeri, avocați, și alte persoane, dar și un preot bătrân care-și gândea și-și trăia credința lui.

Se vorbea despre război, despre aviație și arme, despre știință, civilizație și progresul lor extraordinar. La un moment dat, un tânăr ofițer de aviație aruncă această întrebare: „ei bine, dar religia ce bun dă omenirii?” S'a făcut un moment liniște și toți priveau spre preoții prezenți. Și preotul bătrân a dat acest răspuns simplu, din inima lui, nu din cărți: „Dragul meu, e adevărat, credința noastră nu-ți dă nici tancuri, nici avioane, nici radio, nimic din toate acestea. Ea îți dă însă altceva: ea îți dă tot ce îți trebuie ca să-ți împlinești, ca să-ți realizezi ființa ta lăuntrică, tot ce-ți trebuie ca să nu rămâi pe totdeauna un desfigurat în fața ființei tale de om, și cred că bunul acesta nu-i de lepădat“. Admirabil răspuns!

E prea puțin lucru? Nu-i de ajuns împlinirea, realizarea aceasta lăuntrică? E, în realitate, lucrul capital; e, în fond, totul! Oamenii au început să-și dea seama. Cărțile noastre sfinte nu spun altceva când vorbesc de *restaurarea omului*. Dar pentru aceasta ni-se cere un război serios cu noi înși-ne, un colosal efort metodic. Și aici e pragul de care foarte puțini au curajul să nu se poticnească. Din acest punct de vedere e mai just desigur să vorbim de o *criză de interes și de curaj spiritual în Europa*, de cât de „*nepuțința Creștinismului*“. Dar aceasta-i altă problemă.

Arhimandritul BENEDICT GHIUȘ

Momente liturgice

Cea mai sfântă slujbă a Bisericii ortodoxe este sf. Liturghie euharistică. Toate rânduelile slujbelor dumnezeiești spre ea converg — ca spre un focar de lumină, — căci ea este inima tuturor celorlalte. Aici este izvorul și lumina vieții celei noi adusă pe pământ de Mântuitorul Hristos Dumnezeu.

Dumnezeiasca slujbă a Liturghiei ortodoxe este o adevărată capodoperă. „Liturghia noastră cu misticismul ei, cu înălțimea și sublimul concepțiilor, cu jertfa cea de pe Golgota și cu toată viața Mântuitorului care se reînnoește totdeauna când se săvârșește aceasta Liturghie, a fost și va fi până la sfârșitul veacurilor, cultul cel mai sublim și cel mai admirat de toți aceia, cari se vor în vrednici să-i pătrundă înțelesul și să-i guste frumuseța“ (Sp. Cădea: *Hristos și mânt. sufl.* pag. 154).

Sf. Liturghie este drama Golgotei, pe care iconomii Domnului o săvârșim în Dumineci și sărbători și totdeauna, pentru mântuirea și înviorarea vieții sufletești a credincioșilor. „Liturghia ne înfățișează întreagă istoria și calea mântuirii. Ne arată și repre-

zintă calea pe care a urmat-o Domnul Hristos dela naștere până la înălțare“ (Il. V. Felea).

Frumuseța și înălțimea sfintei Liturghii ortodoxe a impresionat adânc odinioară pe Ruși, în biserica sf. Sofii, și acest fapt a avut influință și putere covârșitoare de a converti un popor întreg la credința ortodoxă.

Liturghia răsăriteană și-a păstrat până azi frăgezimea și influința ei asupra sufletului omenesc.

Totuși realitatea vieții religioase și experiența vieții pastorale, ne impune constatarea că influința sf. Liturghii nu se exercită deopotrivă pentru toți credincioșii Bisericii. Credincioșii dela sate gustă și apreciază frumuseța și măreția Liturghiei prin intuiția simțului profund religios și a tradiționalismului conservator.

Pentru enoriașii orășeni, influența de concepții materialiste și chiar negativiste — care neagă cultului bisericesc valoarea lui divină, — aprecierea Liturghiei se manifestă uneori într'o formă mai redusă.

Socotim că una din cauzele psihologice care provocă această situație, este fără îndoială și faptul următor: cultul ortodox, cu formele cele mai variate și mai complexe, a ajuns în vremea noastră un cult aproape necunoscut de majoritatea credincioșilor. Datoria de a aduce lumina cunoștinței în această pricină, revine în primul rând Bisericii prin sfinții ei slujitori.

Nu este în intenția noastră să întreprindem explicarea sf. Liturghii cu interpretarea și adâncirea tuturor simbolurilor ei. Trebuie însă să accentuăm necesitatea predicii liturgice cu caracter psihologic, stăruind în jurul momentelor esențiale, cari să trezească luarea aminte pentru aprecierea valorii ei sfinte și pentru sporirea vieții religioase. De aceea ne vom rezuma la câteva momente principale din cuprinsul sf. slujbe a Liturghiei.

Din liturghia chemaților vom stărui și socoti ca moment însemnat cetirea apostolului și a evangheliei.

Sf. părinți, alcătuitori ai formularelor liturgice în înțelepciunea lor luminată, au socotit de lipsă pentru viața sufletească a credincioșilor să pună în fața inimii cuvântul apostolilor și cuvântul lui Hristos Dumnezeu, astfel ca sămânța cea bună căzând pe țarina sufletelor înfometate să aducă rod îmbelșugat. Această rânduială este minunată, căci Scripturile sfinte sunt izvorul, lumina și puterea credinței creștine. Sufletul cel flămând de „pâinea vieții“ numai din acest hambar sufletească se poate sătura. Cel însetat după „apa vie“ numai din izvoarele curate ale Scripturilor, poate să-și potolească setea sufletului. Sf. ap. Pavel ne spune: Cum vor crede în cel despre care n'au auzit și cum vor auzi fără propovăduitor? (Rom. 10, 14).

Despre puterea cuvântului Scripturii ne glăsuiesc paginile sfinte: „Precum se pogoară ploaia din cer

și nu se întoarce până când adapă pământul și-l face de rodește, așa va fi cuvântul meu, zice Domnul" (Isaia 55, 10-11). „Au nu sunt cuvintele mele ca focul ce arde și ca ciocanul ce taie peatra?" (Ieremia 23, 29). Iar slăvitul Pavel ne învață, că „viu este cuvântul lui Dumnezeu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tășuri..." (Evrei 4, 12). Pe scurt, rostul și însemnătatea cetirilor sfinte este să lumineze mintea, să pătrundă inima, și să înduplece voința, altoind în firea pământească seva vieții creștine.

Din sf. Liturghie a credincioșilor vom releva momentul cântării heruvimice. Este cel dintâi moment însemnat la începutul acestei liturgii. Cu acest act simbolic, sf. slujbă ne pregătește treptat spre momentul solemn și sublim, — *prefacerea* sfintelor daruri în corpul și sângele Domnului Hristos. Pentru a prilejui o atmosferă și dispoziție sufletească plină de evlavie corespunzătoare lucrării sfinte, cântarea se îndreaptă către inimile credincioșilor, indemnându-i să lapede „toată grija cea lumească", căci „acum puterile cerești împreună cu noi (preoții) nevăzut sluesc, că intră împăratul măririi și jertfa cea de taină... se încunjură". Alt heruvic îndeamnă zicând: „Să tacă tot trupul omenesc și să stea cu frică și cu cutremur și nimica pământesc într-o sine să nu cugete; că împăratul împăraților și Domnul domnilor vine să se junghie și să se dea întru mâncare credincioșilor"... Acest moment liturgic, încadrat în simbolul dramei spre Golgote, când Mielul lui Dumnezeu se duce spre junghiere pentru nimicirea păcatului, va avea ecou în sufletul auzitorilor pentru înțelegerea jertfei celei de taină, care se aduce spre izbăvirea sufletului omenesc.

Dar cel mai sublim moment al Liturghiei, pentru viața sufletească a credincioșilor, rămâne clipa prefacerii sfintelor daruri, a pâinii și a vinului, în corpul și sângele Domnului, prin rugăciunile speciale de chemare a Duhului Sfânt, când se cântă: „Pe Tine te laudăm..."

În această clipă a Liturghiei se repetă, pe altarul bisericilor, jertfa fără sânge a răscumpărării noastre prin sângele lui Hristos vărsat pe Golgota. Pe sf. prestol se repetă până la sfârșitul veacurilor. — Cina de taină a Domnului, în temeiul cuvintelor rostite: „Luați mâncăți, acesta este trupul meu... Beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu. Faceți aceasta întru pomenirea mea" (Luca 22, 19-20).

Cina tainică este și semnul dragostei lui Hristos pentru noi. Copleșiți de măreția acestei taine nepătrunse și neajunse de mintea omenească, credincioșii cu adâncă evlavie își pleacă genunchii sufletului și a trupului în semn de umilință și dragoste nefățarnică.

Pentru viața religioasă a credincioșilor este esențial faptul că Hristos Dumnezeu se dăruiește un con-

templativ sau numai pentru preoți, ci tuturor credincioșilor de pretutindeni.

El ne-a spus: „Eu sunt pâinea cea vie, care s'a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta, viu va fi în veci... Celce mănâncă trupul meu și bea sângele meu are viață vecinică... Că trupul meu este adevărată mâncare și sângele meu adevărată beaură" (Ioan cap. 6).

Aceste este și rostul pentru care îndată după actul prefacerii, sf. Liturghie așează rânduiala cuminecării credincioșilor.

În actul prefacerii laudăm și preamărim pe Hristos Euharisticul, care se dă pentru viața lumii. Aceasta este culmea bucuriei și a transfigurării inimii care strigă: „O, Paștile cele mari și preasfințite Hristoase! O, înțelepciunea și cuvântul lui Dumnezeu și puterea: Dă-ne nouă, să ne împărțăm cu tine mai adevărat în ziua cea neînserată a împărăției Tale".

Noi am înseilat în aceste rânduri în chip palid, câteva din momentele Liturghiei ortodoxe pentru a accentua necesitatea simțită a predicii liturgice în viața noastră religioasă. Avem convingerea că această lacună este și se confirmă de mulți slujitori în Hristos. Nădăjduim că autoritatea bisericească, sesizând realitatea vieții bisericești, va îngriji ca editarea unui volum de predici liturgice cu caracter și adânciri psihologice, să facă preocuparea unui preot profesor de teologie cu aderențe la viața pastorală și practică a bisericii.

Preot L. David

Despre ce să predicăm?

În *Duminica Rusaliilor* (4 Iunie 1944) vom vorbi despre: CÂNTAREA BISERICESCĂ.

Cultul bisericii creștine, rânduit și plinit de Mântuitorul nostru Iisus Hristos și de sf. Săi Apostoli, a avut dela început în formele sale de manifestare în afară, alături de rugăciunea liturgică, și *cântarea bisericească*. După cuvintele sf. Evanghelii, în seara Cinei celei de taină, când s'a pus dumnezeiasca temelie a acestui cult, însuș Intemeietorul lui „a cântat laude" împreună cu Apostolii Săi, înainte de a ieși în muntele Maslinilor ca să se roage Părintelui Său ceresc.

Din acest înălțător prilej, cântarea bisericească, care nu este altceva decât tot o rugăciune, dar îmbrăcată într-o formă poetică și muzicală, a devenit una din cele mai alese căi de împlinire a întregului cult creștin și în același timp, unul din cele mai edificatoare mijloace de înălțare a sufletului spre Dumnezeu, Stăpân a toate. În mireazma ei se răvârșia sf. jertfă poruncită de Iisus, la dogoarea ei mântuitoare se încălzia sufletul creștin prigonit de păgâni și în duioșia ei își găseau expresiune toate simță-

mintele lăuntrice pe cari credința în puterea dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu le producea în sufletele celor dintâi creștini. Atât de departe au mers acești creștini cu prețuirea cântării bisericești, în cult și în viața lor, încât după cuvintele unui scriitor bisericesc, în părțile Betleemului cântarea psalmilor răsună chiar și din gura secerătorilor și a vierilor, iar plugarii intonau cu aceeaș cucernicie în decursul muncii lor, cântarea „aliluia“.)

Nu trebuie să ne mire deloc această firească pătrundere a cântării în cultul nostru creștin, ca și în viața creștină în genere, deoarece aceasta este una din cele mai alese însușiri, cari împodobesc propria noastră fire. Prin cântare doar, omul își exprimă, ca și prin cuvânt, cele mai adânci simțăminte cari îi încălzesc sau îi înduioșează inima. El cântă la bucurie ca și în durere, în prigoană ca și în libertate, în călătorie ca și acasă, dar mai ales o face aceasta atunci când se aproape cu inima smerită de Stăpânul său ceresc, pentru a-I preamări puterea sau spre a-I mulțumi pentru tot Darul primit dela El.

Cine a zăbovit vreodată asupra istoriei vieții religioase omenești, s'a putut convinge că n'a existat pe fața pământului nici un popor, fie el păgân sau credincios, fie cult sau barbar, care să nu fi avut în cultul pe care îl aducea Dumnezeului său o parte însemnată de cântare religioasă. În deosebi la poporul Iudeu această cântare, mai cu seamă din timpul regelui David, ajunsese în mare cinste și în formele ei se săvârșia cea mai mare parte din cultul Vechiului Testament. Chiar și lui Moise îi poruncește Dumnezeu în descoperirea Lui: „Și în ziua bucuriei voastre, la sărbătorile voastre, la lunile noi, să sunați din trâmbiță la arderile de tot și la jertfele voastre de pace, ca să fie ele aducere aminte înaintea Dumnezeului vostru, căci Eu sunt Dumnezeul vostru!“ (Numeri 10, 10). Iar despre regele David, care a fost el însuș un mare cântăreț, aceeaș descoperire ne spune că pe vremea lui numărul leviților, cari lăudau pe Dumnezeu prin cântare, se ridica la 4000 (I Cron. 23, 5).

Cum cei dintâi creștini s'au recrutat din mijlocul acestei lumi iudaice, care în cultul sinagogii lor lăudau pe Dumnezeu prin cântare, era firesc ca aceasta să pătrundă deodată cu ei și în cultul nostru creștin. Exemplul dat în această privință de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, la Cina cea de taină, a rămas pentru veacuri cea mai întăritoare dovadă că El însuș a statornicit împământarea acestei cântări în cultul legii celei noi, lege pe care a sfințit-o prin sângele Său vărsat pentru noi. Potrivit acestui exemplu dat de Invățătorul lor, sf. Apostoli și cei dintâi creștini, după cuvintele sf. Scripturi erau „în toate zilele

asteptând cu un cuget în templu și frângând pâine prin case... lăudând pe Dumnezeu“ (Fapte 2, 46—47). Sf. Apostol Pavel, urmând și el acestui dumnezeesc exemplu, cântă și el împreună cu Sila în închisoare (Fapte 16, 25) și îndeamnă atât de stăruitor pe creștinii din Efes și Colose ca să se învețe unii pe alții „vorbind între voi în psalmi și în cântări de laudă și duhovnicești, lăudând și cântând în inima voastră Domnului“ (Efes. 5, 19; Colos. 3, 16). Iar sf. Apostol Iacob, stăruind în aceeaș mântuitoare îndeletnicire, scrie în epistola lui: „Suferă cineva între voi? Să se roage. Este cineva cu inima bună? Să cânte psalmi!“ (Iacob 5, 13).

În temeiul acestor cuvinte apostolești, creștinii veacurilor primare deosebira cântările lor bisericești în psalmi, în laude și în cântări duhovnicești. În deosebi cântarea psalmilor s'a bucurat dela început, de o prețuire deosebită în cultul celor dintâi creștini. Cu psalmodierea acestora ei însoțiau nu numai săvârșirea sf. Cuminecături și a celorlalte sfinte slujbe rânduite de Biserică, ci chiar și orice ocaziune bucuroasă sau tristă din viața lor. O făceau aceasta atât pentru cuprinsul lor, în care se vorbea de atâtea și atâtea momente din viața Fiului lui Dumnezeu și din marea operă a mântuirii plinită de El, cât și pentru vechimea lor și mai ales pentru înaltele îndemnuri ce le deșteaptă în suflete cântarea psalmilor. Sf. Vasile cel Mare, vorbind despre această înrâurire a psalmului în viața creștină, scrie între altele: „Ce nu poate învăța cineva din psalmi? Măreția bărbăției, exactitatea dreptății, însemnătatea înfrânării, desăvârșirea judecării, chipul în care să se pocăiască, măsura în care trebuie să rabde și tot ceea ce se poate spune despre lucrurile cele bune. Numai aici poate să găsiască teologia cea desăvârșită, aici prezicerea venirii în trup a Domnului Hristos, aici amenințarea judecării celei vecinice, aici nădejdea învierii, aici teama iadului, aici făgăduința mării ce ne așteaptă, ca și desvâluirea tainelor celor neajunse, căci toate se găsesc ad nate aici în cartea Psalmilor, întocmai ea într'o comoară bogată, care este pusă la îndemâna tuturor.“²⁾ Dată fiind această putere de înrâurire a psalmilor asupra vieții creștine în genere, ei se rostesc sau se cântă și astăzi cu deosebită predilecție în toate cele șapte laude dumnezeiești, cât și la celelalte sfinte slujbe, sau se cetesc cu aceeaș cucernicie chiar și în viața noastră de toate zilele.

Alături de ei, cântările de laudă luate din Vechiul și Noul Testament, cum sunt de pildă: cântările lui Moise la trecerea prin Marea Roșie (Ieșire 15, 1—19; Deut. 32, 1—34), cântarea de laudă a Anei, mama profetului Samuil (I Sam. 2, 1—10), cântarea proorocului Isaia (c. 26, 1—13), a lui Iona, (c. 2, 3—10),

¹⁾ Fericitul Ieronim: *Epist. 46*. Cf. Pr. Petre Vintilescu: *Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cântarea bisericească*. București 1937 p. 211.

²⁾ Op. cit. p. 26.

a celor trei tineri din cuptorul de foc (Daniil 3, 24-90), a lui Zaharia, tatăl sf. Ioan Botezătorul (Lc. 1, 68-79), a sf. Fecioare Maria când a vizitat pe Elisabeta (Lc. 1, 46-55) și cea a dreptului Simeon (Lc. 2, 29-32), au împodobit și ele cu măreția lor comoara aleasă de cântări a cultului nostru creștin. Pe temeiul acestor laude, mări cântăreți ai Bisericii au alcătuit apoi acele frumoase irmoase ce se cântă și azi la slujba utreniei noastre.

Împreună cu aceste două feluri de cântări, luate din Sf. Scriptură, pietatea adâncă a celor dintâi creștini a împreunat și acele minunate *imne sau cântări duhovnicești*, isvorâte din entuziasmul credinței lor în Fiul lui Dumnezeu. Cântarea acestor imne compuse de creștini, încă dela începutul pășirii în lume a Bisericii lui Hristos și mai ales în timpurile de libertate ce au urmat după Constantin cel Mare, au fost tot atât de îndătinat în cultul creștin ca și cântarea psalmilor lui David. Mai apoi, în decursul marilor frământări produse de rătăcirea dela dreapta credință, când Biserica a trebuit să-și stabilească în formule hotărâte învățăturile sale, în cuvintele armonioase ale acestor imne religioase, alcătuite de cântăreți ca *Efrem Sirul, Grigorie de Nazianz, Ambrozio de Mediolan, Roman Melodul, Andrei Criteanul, Ioan Damaschin, Cosma de Maiuma* și alții, ea a exprimat, în formă poetică și plăcută, marile adevăruri de credință și de viață creștină, stabilite de soboarele ecumenice și de sf. Părinți bisericești.

Toate aceste cântări în cari Biserica și-a statornicit în decursul vremii credința și tot entuziasmul ei pentru Hristos, formează și astăzi podoaba minunată a cultului nostru creștin și în melodia lor găsim și noi aceleaș prilejuri de înălțare a sufletelor spre zările vecinicii cerești, întocmai ca și înaintașii noștrii. Fie că ele sunt cântate de biserica întreagă cum se obișnuia în primele veacuri creștine, fie că sunt executate numai de cântăreții sau corurile bisericilor noastre, aceste cântări te înduioșează și te cuceresc, te înalță și te încălzesc și mai mult, îți dau putința să te ridici prin mijlocirea lor până la sfințenia Stăpânului ceresc. „*Nimic pe lume nu deșteaptă atât de mult sufletul, dându-i aripi, zice sf. Ioan Gură de Aur — liberându-l de piedecile din lume și desfăcându-l de cele trupești, dându-i râvna de a se aplica la cugetările filosofice, făcându-l să nu-i pese de toate lucrurile, ce țin de viața pământească, ca o melodie și o cântare divină adaptată ritmului*“.¹⁾ Această cântare însă trebuie să fie executată cu deosebită smereție, cu inima curată, cu creștinească cuvioșie și mai ales fără tendința de a schimba sau a adăuga ceva la cuprinsul sau melodia ei, prin nepriecerea sau îngâmfarea noastră. Nici mândria, nici arta pentru artă, dupăcum nici profanarea ei printr'o cântare

nedemnă, n'au ce căuta în executarea cântărilor noastre bisericești. Dimpotrivă, inima înfrântă, cugetul treaz și curat, însoțirea sau deosebita luare aminte la cuprinsul înălțător al acestor cântări, iată ce se cere, după cuvintele sf. Părinți, atât dela cel ce este învrednicit să cânte în Biserică, cât și dela cel ce prin mijlocirea lor se apropie de Dumnezeuul său.

T.

Cărți

Pr. Teodor Bodogae: DIN ISTORIA BISERICII ORTODOXE DE ACUM 300 DE ANI. Considerațiuni istorice în legătură cu Sinodul dela Iași, Sibiu 1943, pp. IV+152; 250 lei.

Aniversarea tricenară a actului epocal dela Iași, Sinodul care a aprobat „Mărturisirea“ mitropolitului Petru Movilă, a prilejuit părintelui Bodogae — titularul catedrei de Istorie bisericească dela Academia teologică din Sibiu — o seamă de „considerațiuni istorice“ în strânsă legătură cu acest subiect și în primul rând prezentarea mult discutatei personalități a patriarhului de Constantinopol Ciril Lukaris. Relațiile acestuia cu creștinii apuseni: catolici și protestanți, au provocat o puternică reacțiune în cadrul căreia poate fi socotit și Sinodul dela Iași.

Un capitol însemnat din acest studiu se ocupă cu cercetarea stării Bisericii ortodoxe din Polonia până la Petru Movilă și sub rodnică păstorire a acestui mare mitropolit de neam românesc.

Ultimul capitol studiază opera de patronaj românesc asupra Bisericilor greco-slave, precum și desbaterile istoricului sinod, iar în anexă un studiu asupra relațiilor mitropolitului Petru Movilă cu catolicismul.

Bazat pe o bogată bibliografie — păcat că nu e consemnată și la sfârșitul cărții pentru a fi mai ușor urmărită, — cunoscând limbile slave în care a consultat multe scrieri cu privire la Istoria Bisericii rutene și folosind lucrări rare, părintele Bodogae reușește să dea un studiu prețios asupra Istoriei Bisericii ortodoxe din veacul al XVII-lea, unul din cele mai bogate în frământări și lupte confesionale.

Iată foarte pe scurt cuprinsul ei. După „Introducere“ cap. I. prezintă „Situația Bisericii orientale la începutul veacului XVII“ (pp. 12—20). Căderea Constantinopolului aduce Biserica orientală într'o stare decadentă. Patriarhii sunt la discreția sultanilor și vizirilor turci. Sărăcia materială adaugă și prilejuește multe defectiuni de ordin spiritual în Orientul creștin. Ca un efect

¹⁾ Explicarea psalmului 41. Cit. după Pr. P. Vintilescu op. cit. p. 217.

al acestor stări, asistăm la un exod de clerici greci spre țările din sud-estul european, asupra cărora continuă să exercite o însemnată autoritate spirituală. Astfel ortodoxia sărăcită și înjosită în țările ocupate de Turci, înflorește și se păstrează în țările sud-estului european. O situație grea se naște acum pentru ierarhii ortodocși, creată de faptul de a se fi aflat între catolicismul agresiv posttridentin și între protestantismul ce voia să prindă rădăcini prin mijlocirea acestora.

Cap. II. „Ortodoxia și Protestantismul până la 1640”, e o sinteză a legăturilor dintre cele două confesiuni, culminând cu activitatea patriarhului Ciril Lukaris. Autorul constată că deși Ciril a păstorit în împrejurări deosebit de grele, totuși „aceasta nu-l scutește de judecata aspră a istoriei, de a fi cedat prea mult calvinilor, fie și numai dintr'un punct de vedere pur personal, iar nu al Bisericii pe care o conducea. Cu toată știința lui teologică și cu toată abilitatea lui diplomatică, el s'a abătut de pe linia dogmatică, dacă nu și de pe cea morală a Bisericii sale” (p. 29). Într'o biografie succintă se redau părți din viața acestui patriarh și mai ales acelea în care a ajuns în contact cu reprezentanți ai confesiunilor apusene: cu catolicii mai ales la școlile din Veneția și Padua pe care le-a frecventat, iar cu protestanții în Polonia și Moldova.

Ca dascăl la Academia din Ostrog și apărător al Ortodoxiei la sinodul unionist din Brest-Litowsk, își atrage ura neîmpăcată a catolicilor, din calea cărora trebuie să se refugieze la Alexandria, ură care îi va aduce moartea.

Restul capitolului îl constituie prezentarea împrejurărilor în care a apărut Mărturisirea lui Lukaris și a diverselor păreri asupra autenticității ei. El sfârșește astfel: „In ciuda prieteniei lui (a lui Lukaris) cu ambasadorii protestanți din Constantinopol (de ale căror sugestii și planuri cu siguranță a știut) și cu toată tăcerea lui desigur vinovată timp de 9, respectiv 5 ani după apariția „Confesiunii” ce-i purta numele, patriarhul Ciril Lukaris a fost nu numai martirul credințelor naționale-grecești, ci și cel mai vajnic apărător al sufletului și tradiției întregii Biserici ortodoxe față de fanatismul confesional al Romei prea mult dominate de lipsa de scrupule a iezuiților „cuceritori” (p. 62).

Cap. III. vorbește despre starea Bisericii ortodoxe din Polonia, despre asalturile unioniste asupra ei cari au dus la unirea dela Brest Litowsk (1596), și despre salvarea ei prin „1. frățiile mirenești cu drepturi stavropighiale, 2. o serie de Voevozi ortodocși din Polonia și din Moldova și 3. Cazacii” (pp. 63—77).

O secțiune întreagă din acest capitol (pp. 78-115) este închinată activității multilaterale a mitropolitului Petru Morilă, pe care autorul îl prezintă ca pe un ierarh cu misiune providențială, care a „înțeles că în fața furtunoaselor lupte de silnicie socială și confesională nu se mai putea sta cu mijloacele pe care le imbia Molitvelnicul și contemplarea mistică, ci *trebuia un cler cult*... precizându-și.. crezul dogmatic și liturgic față de inovațiile celorlalte confesiuni” (p. 80). De aceea și „filocatolicismul” său — de care fac atâta caz uniții în zilele noastre — tratat de autor într'un apendice deosebit, trebuie interpretat ca o inițiativă fericită de a adopta și folosi mijloacele avansate ale dușmanilor, pentru a lupta cu ele împotriva lor și nicidecum ca o desertiune dela credință.

Ultimul capitol enumeră fapte din care reese „patronajul românesc asupra Bisericilor greco-slave” și aduce contribuții însemnate asupra datei, participanților și chestiunilor desbătute la sinodul dela Iași.

În concluzie, autorul constată că din situația grea în care se afla Biserica grecească atât de stoarsă și apăsată de musulmani, ispitită de uneltirile iezuite și de încercările protestantismului, a fost scăpată mulțumită sprijinului și efectivului patronaj exercitat de Domnii români și de Biserica lor.

Ca și cealaltă carte a Sf. Sale: „Ajutoare românești la Sf. Munte Athos” (Sibiu 1941), această nouă carte a părintelui Bodogae tratează un capitol de istorie, din care Biserica română apare într'o lumină deosebit de favorabilă, prin contribuția însemnată pe care a adus-o la întărirea și păstrarea dreptei credințe.

Iată de ce o recomandăm cu plăcere tuturor iubitorilor de trecut bisericesc și național.

Pr. Gh. Lițiu

Informațiuni

■ ZIUA EROILOR, în urma împrejurărilor excepționale de războiu prin care trecem, anul acesta nu a putut să fie sărbătorită cu amploarea de altădată. În locul festivităților și procesiunilor cu care ne-am obișnuit, ne-am mulțumit cu câte un parastas în bisericile Țării și ici-colo cu câte o sărbare școlară.

În Catedrala din Arad, parastasul a fost oficiat la ora 9, de P. S. Sa Părintele Episcop Andrei, asistat de 8 preoți și 2 diaconi. După Sf. Liturghie, a cuvântat despre însemnătatea și sensul zilei păr. P. Bogdan.

■ I. P. S. S. PATRIARHUL NICODIM a adresat familiilor de intelectuali orășeni, refugiați și evacuați pe la sate, un călduros apel, în care le pune în ve-

dere să aibe o purtare care să nu producă sminteală în popor. Apelul se întemeiază pe texte alese din Sf. Scriptură: Isaia 3, 16-24; 34, 1-2; Ieremia 23, 24; Iezechiel 14, 13-14; 18, 9-13; 33, 11; Efeseni 6, 10 și Tit 2, 1-8.

Sunt de reținut, de meditat și de urmat din acest apel binevenit în deosebi următoarele cuvinte de *chemare la realitate*:

„Nu este permis ca acolo unde spinarea văduvei și orfanilor se încovoale în munci grele, orașenii să-și permită luxul și fardatul, jocul de cărți, petrecerile și trândăvia. E o sfidare a suferinței neamului ca în ulițele satelor noastre să se afișeze femeia în pantaloni și cu ținuta în gură sau cu rochia care țină în mers de scurtă ce este.

Purtarea unora dela orașe nu trebuie să fie exemplu pentru sate, ca să nu atragă și acolo prăpădul din cauza purtării lor nedemne, măcinând viața curată a satelor, unde nu s'au cunoscut binefacerile „științei” omenești ale cărei roade de ultimă modă sunt bombardările copiilor, spitalelor, bisericilor, instituțiilor culturale și cimitirelor. Ar trebui din contră să auzim de biserici pline de lume și de rugăciuni, doară s'o îndura Bunul Dumnezeu să ne izbăvească de rău...

De aceea vă chem pe toți la realitate, poruncindu-vă să mergeți la sfintele slujbe, umplând casele lui Dumnezeu cum ați umplut satele, știind bine că adăpostul cel mai bun și cel dintâi este Dumnezeu.

Ascultați de păstorii sufletești, căci din mâinile lor vă cere Dumnezeu sufletele voastre; căci mai ales în aceste timpuri datoria lor este să împlinească în totul porunca de propovăduire a vocii lui Dumnezeu...”

■ **SOLFENITATEA INVESTIRII PP. SS.** Episcopi Iosif Gafton al Argeșului, Antim Angelescu al Buzăului și Chesarie Păunescu al Constanței, a avut loc la Sinaia, în prezența M. S. Regelui Mihai I, Sâmbătă la 6 Mai 1944.

La solemnitate a fost de față: I. P. S. S. Patriarhul Nicodim, I. P. S. S. Mitropolitul Nifon al Olteniei, d-l prof. Mihai Antonescu vice-președinte și președinte ad-intern al Consiliului de Miniștri, d-l prof. Ion Petrovici ministrul Culturii Naționale și al Cultelor, precum și alți demnitari.

P. S. Antim Angelescu a fost instalat Duminecă în 21 Mai, de față fiind d. ministru Ion Petrovici.

Tot Duminecă a fost instalat P. S. Chesarie al Constanței în biserica stațiunii Carmen Sylva și P. S. Iosif al Argeșului în mănăstirea cu același nume. Aci au fost de față II. PP. SS. LL. Patriarhul Nicodim, Mitropoliții Nifon al Olteniei și Tit al Bucovinei, d-nii miniștri prof. Mihai Antonescu, P. Tomescu, P. Nemoianu, M. Vulcănescu, Gral Arbore, I. C. Petrescu, I. D. Enescu și alți numeroși și aleși oaspeți.

■ **NOI CONSILIERI EPARHIALI.** În Adunările Eparhiale dela Caransebeș și Timișoara au fost aleși în recenta sesiune următorii consilieri referenți:

La Caransebeș: Pr. Dr. Marcu Bănescu al doilea consilier referent la secția bisericească și Pr. Dr. Iacob Crețu al doilea consilier referent la secția economică.

La Timișoara, în urma demisiei Păr. Liviu Surlașiu dela secția economică și a d-lui prof. Iancu Călfun dela secția culturală, au fost aleși: d-l Nicolae Corneanu dela Caransebeș consilier referent eparhial la secția economică, Pr. Dr. Victor Vlăduceanu consilier

referent eparhial la secția culturală, Pr. Dr. Traian Coșeriu al doilea consilier referent eparhial la secția bisericească și Pr. Const. Tismănariu din Pădureni al doilea consilier referent eparhial la secția economică.

Școala de Duminecă

22. Program pt. Dumineca Rusaliilor (4 Iunie) 1944.

1. *Rugăciune*: Împărate ceresc...
2. *Cântare comună*: „Bine ești cuvântat Hristoase”... (Troparul Rusaliilor).

3-4. *Cetirea Evanghellei*: (Ioan 7, 37-52-8, 12) și *Apostolului* (Fapt. Apost. 2, 1-11) zilei cu tâlcuire.

5. *Cântare comună*: Când s'a pogorît limbile amestecând... (70. Cânt. rel. pag. 41).

6. *Cetire din V. T.*: Moise așează povățuitor în locul său pe Iisus Navi. (A doua lege cap. 31).

7. *Povește morale*: Numărarea binefacerilor lui Dumnezeu. (Cartea înțel. lui Iisus Sirah c. 17).

8. *Intercalații*: Poesii rel. etc.

9. *Cântare comună*: Împărate ceresc...

10. *Rugăciune*: Doamne, Atotțiitorule, Cuvinte al Tatălui Celui fără de început și însuși Dumnezeu desăvârșit, Iisus Hristoase, care pentru îndurările milei Tale celei neasemănate, niciodată nu Te desparti de robii Tăi, ci pururea Te odihnești întru ei: nu ne părăsi pe noi robii Tăi, Împărate întru tot sfinte, ci ne dă nouă, nevrednicilor, bucuria mântuirii Tale și ne luminează mintea cu lumina cunoștinței Evanghellei Tale. Sufletul nostru îl leagă cu dragostea crucii Tale. Trupul nostru cu nepătimirea Ta îl împodobește. Gândurile noastre le împacă. Picioarele noastre fereste-le de alunecare. Nu ne pierde cu fărădelegile noastre, Preabunule Doamne, ci ne ispitește Dumnezeule, și cunoaște inima noastră, caută și află cărările noastre și de ne vei afla pe calea fărădelegii, abate-ne dela ea și ne îndreptează pe calea cea veșnică. Că Tu ești calea și adevărul și viața, și Ție mărire îți înălțăm, împreună și celui fără de început al Tău Părinte, și Preasfântului și bunului și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

(A se vedea „Instrucțiunile” din Nr. 1/1943). A.

Nr. 2397/1944.

Comunicat

IN ATENȚIUNEA PREOȚILOR VACUAȚI

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei cu ordinul Nr. 4193 din 13 Mai 1944 provoacă din nou pe toți preoții și cântăreții evacuați din teritoriile neocupate de inamic să se întoarcă neîntârziat la posturile lor. Cităm din acest ordin: „Vă rugăm să binevoiți a dispune, să li se pună în vedere, că în conformitate cu ordinul telegrafic al Ministerului Cultelor Nr. 75690/1944, comunicat prin Prefecturile de Județe și Preturi, sunt obligați de a se reîntoarce cu primul tren la parohiile lor.

Neexecutarea acestui ordin, va atrage sancțiunea: reținerea salarului.”

Arad, la 23 Mai 1944.

CONSILIUL EPARHIAL